

Людмила Воронюк

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК СПОСІБ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ: З ДОСВІДУ РОБОТИ

У статті розглядається практика використання методу проєктів при вивченні історико-краєзнавчого матеріалу в школі.

Ключові слова: *розвивальне навчання, метод проєктів, краєзнавство, діяльність учня, діяльність вчителя.*

Стратегія сучасного навчання визначає концепцію діяльнісного підходу, що базується на ідеї розвивального навчання. Вона включає два основні компоненти: інформаційний, засвоєння якого дає школяреві змогу орієнтуватися в інформації, і діяльнісний, у процесі якого відбувається постійна, активна взаємодія учня з предметом, що вивчається. Це потребує створення діяльнісного навчального середовища, яке дасть можливість кожному учневі розвивати потребу в самонавчанні і саморозвитку, вміння самовизначатися в навчальній діяльності з усвідомленням особистої відповідальності в ній, розвиватиме потребу в колективній роботі, спрямованій на одержання спільного результату тощо. Вчитель у процесі такої діяльності виступає в ролі фасилітатора. Фасилітатор той, хто спонукає до навчання, сприяє навчанню. Метод навчання за таким алгоритмом приводить до ділової, конструктивної, міцної співпраці «Вчитель – Учень».

Реалізація цієї моделі навчання історії, краєзнавства можлива не тільки на уроках, але й у позаурочний час.

Основні положення даного методологічного підходу базуються на структурі моделей та їх принципового наповнення, які розроблені з власного досвіду, тому можуть мати різні трактування та практичні рекомендації.

У сучасних умовах розвитку освіти в Україні виняткового значення набуває система використання інформаційних комунікативних технологій (ІКТ). Велике практичне значення і методичну підтримку в цьому напрямку надає основний курс Intel «Навчання для майбутнього». Він спрямований на розвиток творчості вчителя та учнів. Віддані вчителі плекають інноваційний потенціал у молодих людей і готують їх до світу, в якому знання та використання сучасних технологій приводить до успіхів. Даний навчально-методичний проєкт допоможе використовувати ІКТ для того, щоб розвивати уяву учнів та зацікавленість їх у навчанні в процесі створення навчальних проєктів.

Він передбачає організацію навчання учнів, при якій вони індивідуально чи в малих групах виконують проектне завдання – учнівський проект. Навчальний проект – це один з сучасних методів навчання, одночасно навчальний проект – це форма організації навчального процесу, яка може стати альтернативою класно-урочному навчанню.

Метод проектів припускає розв'язування деякої проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Результати виконаних проектів повинні бути, що називається, «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична, конкретний результат, готовий до впровадження.

Основні вимоги до навчального проекту:

- робота над проектом завжди спрямована на вирішення конкретної, причому соціально-значимої проблеми – дослідницької, інформаційної, практичної.
- планування дії з вирішення проблеми завжди починається із проектування самого проекту, зокрема – з визначення виду продукту й форми презентації (представлення результату). Найбільш важливою частиною плану є поетапна розробка проекту, у якій наводиться перелік конкретних дій із вказівкою результатів, строків і відповідальних. Однак деякі проекти (творчі, рольові) не можуть бути відразу чітко сплановані від початку до кінця.
- результатом роботи над проектом, його виходом, є продукт, що створюється учасниками проектною групою в ході рішення поставленої проблеми.

Слід пам'ятати, що проект – це «п'ять П»:

- проблема;
- проектування (планування);
- пошук інформації;
- продукт;
- презентація (представлення результату).

Шосте «П» проекту – це його портфоліо, тобто папка, у якій зібрані всі робочі матеріали, у тому числі чернетки, щоденні плани, звіти тощо.

При навчанні за методом проектів:

- 1) учні самі формулюють проблему, або вчитель ставить перед ними проблему (чи надається проектне завдання);
- 2) учні самостійно створюють план вирішення проблеми чи виконання проектного завдання;
- 3) учні вирішують, де і як шукати інформацію (як досліджувати проблему);

- 4) учні висувують гіпотезу, планують можливі шляхи і способи її перевірки (проведення дослідження);
- 5) учні виконують проектне завдання (дослідження), документують його, опрацьовують результати (роблять висновки з дослідження);
- 6) учні планують продукт проекту, тобто обирають форму представлення результатів дослідження, проектують цей продукт, призначений для конкретної цільової аудиторії, на вирішення проблеми якої спрямовано проект;
- 7) і, нарешті, учні презентують свій продукт цільовій аудиторії.

У камеральний (заключний) період здійснюють обробку і систематизацію даних, їх класифікацію, оформляють висновки і звіти. Учні стають авторами власних проектів по дослідженні історії краю.

Мега нашого проекту: створення механізму налагодженої синхронної взаємодії вчителя суспільних дисциплін з учнями для того, щоб надати навчальним завданням практичну спрямованість і можливість розвинути в учнів навички мислення вищих рівнів та підвищити рівень мотивації учнів до навчання.

Його завдання.

1. Визначити умови та можливості співпраці.
2. Розробити програму діяльності за даною технологією.
3. Розробити необхідне для вивчення історії рідного краю навчально-методичне забезпечення.
4. Створити моніторингову систему оцінювання результативності співпраці.
5. Узагальнити результати проекту щодо ефективності технології співпраці та доцільності її впровадження.

Основний та другорядні (дотичні) навчальні предмети. Історія України. Краєзнавство. Українська література. Інформатика.

Навчальна тема (як записано в програмі). Місто Кам'янець-Подільський у XX – поч. XXI ст.

Характеристика проекту.

За кінцевим результатом: практико-орієнтований.

За змістом: міжпредметний.

За кількістю учасників: колективний (груповий).

За тривалістю: довготривалий.

За ступенем самостійності: навчально-дослідницький.

За характером контактів: зовнішній.

База реалізації проекту: СЗОШ №5.

Учасники проекту:

1. Учитель історії Воронюк Людмила Алімівна.
2. Учні 7 класів та члени шкільного історичного гуртка «Єврика» (16 чол.)

Співучасники проекту: батьки, методист МНМЦ управління освіти і науки.

Термін реалізації проекту:

Початок: вересень 2011 р.

Закінчення: травень 2012 р.

Прогнозований результат

1. Закріплення матеріалу шкільної програми з історії України і спецкурсу «Мое місто – Кам'янець-Подільський».
2. Поглиблення знань і одержання нових із історичного краєзнавства.
3. Посилення мотивації до навчально-пізнавальної діяльності з історії через інноваційні педагогічні технології.
4. Дослідження об'єктів історії, архітектури, Національно-природних парків.
5. Здійснення експедицій, походів, екскурсій.
6. Оформлення спостережень, звітів, альбомів. Їх систематизація і класифікація.
7. Розробка пакету електронного навчально-методичного забезпечення спецкурсу «Мое місто – Кам'янець-Подільський».
8. Розвинути мислення вищих рівнів та навички 21 століття.

Ресурси.

Людські: наявність вчителя та методистів міського методичного кабінету, консультанта з СЮТур, спеціалістів з комп'ютерної обробки даних, батьків.

Матеріально-технологічні: наявність історико-краєзнавчих джерел, відповідних авторських матеріалів вчителів, файлів, паперу, фотоапаратів, відеокамер, дисків, папок, копіювального апарату, комп'ютера.

Інформаційні: доступ до Інтернету: можливість зв'язку з методкабінетом, СЮТур, обласним Центром туризму і краєзнавства, Центром дослідження історії Поділля.

Потреби: дозволу на користування бібліотекою Національного університету, можливості брати участь в обласних і міських конференціях, семінарах, виїзду в інші школи для обміну досвідом і налагодження партнерських стосунків по обміну делегаціями, налагодження контактів з екскурсоводами, замовлення місць відпочинку під час експедиції чи екскурсій, матеріальних витрат на поїздку, створення і розмноження матеріалів, комп'ютерного забезпечення діагностики результатів навчання та розвитку особистості, оформлення фото- і відеозйомок, фільмів.

Науково-методичний консультант: завідувач науково-методичним центром міського управління освіти і науки **Слободян В.М.**, методист науково-методичного центру міського управління освіти і науки Морозюк С.М.

Структура й циклограма навчального проекту. Усякий проект, незалежно від типу, має практично однакову структуру. Це дозволяє скласти єдину циклограму проведення будь-якого проекту – довгострокового або короткостроковою, груповою або індивідуального – поза залежністю від його тематики.

- етапи діяльності учнів;
- постановка проблеми;
- висунення гіпотез – шляхів рішення. Розподіл на групи;
- планування діяльності. Вибір форми результуючого продукту;
- збір інформації;
- структурування інформації;
- підготовка продукту;
- вибір форми презентації;
- підготовка презентації;
- презентація;
- самооцінка й самоаналіз.

Діяльність учнів. На початку проекту вчитель показує презентацію проводить опитування з метою визначення навчальних потреб учнів. З'ясування навчальних потреб учнів буде здійснюватись на основі тестування, використання таблиць ЗХД, презентації вчителя. Учням пропонується заповнити таблицю «ЗХД». На першому етапі, переглядаючи презентацію вчителя учні ознайомлюються з темою, обговорюють питання, у ході мозкового штурму складають асоціативний куш з теми або схеми, консультуються із учителем. Вчитель знайомить учнів з перевагами проектного методу навчання, повідомляє батьків про створення учнівських проектів, просить їхньої допомоги дітям, ознайомлює учнів з офіційними документами на авторське право. Вчитель демонструє презентацію про авторське право, намагається забезпечити відповідальне та відповідне використання Інтернет ресурсів. Учні у своїх дослідженнях спираються на законодавство про авторське право. Розглядає з школярами ситуації несанкціонованого використання матеріалів та наслідки. Вчитель ділить дітей на групи за допомогою жеребкування. У малих групах учні проводять розподіл ролей: об'єднуються у групи по 4-6 осіб, розподіляють ролі. На другому етапі проекту групи отримують конкретне завдання, обговорюють його, працюють з рекомендованою вчителем літературою та матеріалами Інтернет, відбирають необхідний матеріал, проводять заплановані дослідження, узагальнюють їх, обговорюють власні думки та результати.

Завдання для роботи груп: 1. **Архіваріуси.** Дослідити (за писемними історичними джерелами), походження назви Кам'янець, та зробити аналіз, завдяки яким гіпотезам існують суперечності відносно віку та назви міста. 2. **Літератори.** Написати вірші, легенди, есе про славу і велич міста. 3. **Археологи.** Відвідати

історико-архітектурні пам'ятки міста, музеї, створити інтерактивну презентацію та представити її на шкільній історико-краєзнавчій конференції. 4. **Соціологи.** Співставити історичне минуле міста та сьогодення. Спробувати надати можливі пропозиції щодо культурних та туристичних перспектив міста.

Учитель знайомить учнів із правилами створення списку використаних джерел для учнів різних вікових категорій. Він вчить учнів критично оцінювати веб-ресурси. Вчитель дає завдання створити учнівський блог. Учні працюють над блогом та наповнюють його інформацією про своє дослідження. Учасники проекту отримують групові завдання для третього етапу проекту, обмірковують їх, обирають відповідальних за написання кожної статті. Учні працюють у бібліотеках, використовують Інтернет, підбирають необхідний матеріал, узгадальнюють його. Планують розміщення матеріалу на сторінці публікацій, підбирають ілюстрації, створюють учнівські публікації, презентації, (по можливості) фільми, відео ролики. На кожному етапі проекту здійснюється оцінювання діяльності за допомогою чітко визначених форм оцінювання вчителем, учнями та самооцінювання за сформованими шаблонами. Оцінювання учнівських комп'ютерних робіт та їх діяльність в ході виконання проекту виконується у вигляді покрокової перевірки виконання завдань, відслідковування рівня досягнень учнів. Проводиться рефлексія. Основна увага при оцінюванні учнів в першу чергу звертається на корисність інформації. Диференціацію використовуємо враховуючи ролі та можливості кожного учасника в самій групі: більш старанні учні створюють творчі звіти, ведуть блог, менш обізнані в даній темі проводять анкетування, створюють блок-схеми, заповнюють таблиці. Вчитель визначає типи сприйняття учнів, яка півкуля домінує та стилі множинного інтелекту. Для цієї роботи можна виконати різні види тестів. За отриманими результатами вчитель формує групи учнів. Бажано, щоб до однієї групи попали учні з різними типами сприйняття та різними стилями множинного інтелекту. Вчитель як фасилітатор в навчанні учнів за методом проектів здійснює ненав'язливу допомогу учням. Ні в якому разі не вирішує за дітей, допомагає у вирішенні складних питань, толерантно ставиться до різних думок, поважає думку учнів. Наприкінці виконання роботи учні систематизують набуті знання за даною темою. Закінчення роботи та підведення підсумків відбувається як захист проекту у вигляді демонстрації готового продукту на шкільній учнівській історико-краєзнавчій конференції; на сайті www.KAMPODNAME. Проводиться нагородження кращих учасників. Вчитель розробляє методичний матеріал по запровадженню інформаційних технологій в навчальному процесі. Приклад, власне, персонального портфоліо можна знайти на сайті <http://wiki.iteach.com.ua/>

Висновки. Модернізація українського суспільства в XXI столітті торкнулася і сучасної школи. Все частіше педагоги звертаються до проблем світових освітніх компетентностей і розробляють методики їх втілення в шкільну практику. Даний навчально-методичний проект теж базується на структурі моделей, які розроблені з власного досвіду і спирається на перевіренні п'ятирічною діяльністю форми і методи роботи.

Насамперед, слід зауважити, що основні положення даного методологічного підходу сприяють формуванню особистості учнів засобами ІКТ. Під час проектної діяльності учні закріплюють матеріал шкільної програми з історії, курсу за вибором «Моє місто Кам'янець-Подільський», поглиблюють знання і одержують нові, формують практичні навички роботи в Інтернеті.

Співучасниками даного проекту є: вчителі історії, учні, батьки, викладачі КПНУ, методист Міського управління освіти, працівники СЮТ, бібліотекарі, вчителі інформатики, чи системний адміністратор.

Система співпраці включає сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих форм, методів і видів діяльності. Це: теоретичні і практичні заняття з активного краєзнавчого дослідження, наукові конференції, а також організація екскурсій, походів, експедицій, створення публікацій, блогів, презентацій, фільмів і т.д.

Така робота тісно пов'язана також з класними заняттями. Уроки спецкурсу часто проводяться з участю керівника туристсько-краєзнавчого гуртка СЮТ, працівників Державного заповідника «Кам'янець». Під час таких уроків в класі формується актив, який цікавиться історією краю, його витонченою архітектурою, туристичною привабливістю і стає ядром колективу учнів, охоплених позакласною роботою з історії.

У створенні даної педагогічної системи існує взаємодія між цілями, змістом, формами і методами навчально-виховного процесу.

Своєрідність й індивідуально-творчий підхід до такої позакласної роботи не виключає й **потреб**: дозволу на користування архівами, бібліотекою Національного університету, можливості брати участь в обласних і міських конференціях, семінарах, виїзду в інші школи для обміну досвідом і налагодження партнерських стосунків по обміну делегаціями, налагодження контактів з екскурсводами різних регіонів країни, замовлення місць відпочинку під час експедиції чи екскурсій, матеріальних витрат на поїздки, створення і розмноження матеріалів, комп'ютерного забезпечення діагностики результатів навчання та розвитку особистості, оформлення фото і відеозйомок.

У зв'язку з цим, усі постійно діючі і періодичні форми роботи, що проводяться в рамках системи, повинні здійснюватися відповідно до плану роботи. Багатоманітність її змісту вимагає і різноманітності її форм. З власної практики визначилися 3 форми співпраці: індивідуальна, групова і колективна.

Всі учні, згідно плану, беруть активну участь в усіх формах. Для них індивідуальними можуть бути такі завдання: підготувати повідомлення, або відтворити найцікавіше із ЗМІ, дати оцінку статті, виконати власний, або взяти участь в груповому проекті по написанні доповіді, літопису, статті до газет чи журналу, створити електронну презентацію, WEB-сайт, електронне забезпечення для уроку чи занять в гуртку. Така робота вже має позитивний результат: створено електронний путівник «Оборонні споруди Кам'янця-Подільського», розроблено методичні рекомендації «Школа безпеки», рекомендації по створенню та використанню електронних посібників на уроках історії, отримано призове місце на обласному конкурсі на кращий методичний матеріал туристсько-краєзнавчої тематики, щорічно проводяться шкільні історико-краєзнавчі конференції, зібрано копії архівних документів, рукописні тексти, фотоматеріали, започатковано акцію «Схід-Захід – РАЗОМ!» в рамках обміну учнівсько-вчительським делегаціями між школами України і Польщі: СЗОШ №5 м. Кам'янця-Подільського ім. М.П. Бажана і ЗОШ №11 м. Умані, участь в міських та інших семінарах.

1. Підсумки учнівської роботи підводяться на шкільних історико – краєзнавчих конференціях. Оцінюють роботу юних краєзнавців не тільки вчителі, а й працівники СЮТ і викладачі історичного факультету КПНУ імені Івана Огієнка, а також відвідувачі сайту www.KAMPODNAME.

Найцікавішою ознакою живого і творчого характеру таких конференцій є захоплююча форма подачі звіту про роботу:

За допомогою усних презентацій з спеціальною наочністю (виготовлення альбомів, посібників, публікацій, написаних робіт, книг, демонстрації Інтернет-блогів чи портфоліо).

Проведення віртуальних екскурсій з використанням ТЗ навчання.

Запропонований проект технології організації співпраці вчителя і учнів далеко не досконалий і потребує змін, доповнень і практичних рекомендацій.

Ідея розвитку ІКТ в усіх його проявах в стінах ЗОШ № 5 матиме успішне продовження тому, що воно стало не тільки наукою, а й потребою життя.

Примітки:

1. Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К. Баханов. – Запоріжжя, 2000.
2. Зазуліна Л.В. Педагогічні проекти. Науково-методичний посібник / Л.В. Зазуліна. – Хмельницький ; Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002.
3. Лернер П. Проектування як основний вид пізнавальної діяльності школярів (на прикладі освоєння ПГ «Технологія») / П. Лернер // Завуч. – 2003. – №7. – С. 6-10.
4. Логвін В. Метод проектів у контексті сучасної освіти / В. Логвін // Завуч. – 2002. – С. 4.

5. Мокрогуз О.П. Інноваційні технології на уроках історії / О.П. Мокрогуз. – Харків : Основа, 2005.
6. Осмоловський А. Від навчального проекту до соціальної самореалізації особистості / А. Осмоловський // Шлях освіти. – 2000. – №2. – С. 34-37.
7. Перспективні освітні технології : науково-методичний посібник / за ред. Г.С. Сазоненко. – К. : Гошак, 2000. – 560 с.
8. Режим доступу: www.iteach.com.ua
9. Режим доступу: <http://wiki.iteach.com.ua/>
10. Режим доступу: <http://educate.intel.com/ua/assessingprojects> – Оцінювання проектів
11. Режим доступу: <http://educate.intel.com/ua/projectdesign> – Створення ефективних проектів
12. Режим доступу: [www.KAMPOD NAME](http://www.KAMPOD.NAME)

ДОДАТКИ

Приклад планування проекту за структурою

Шаблон Плану вивчення теми.

Автор	
<i>Модуль 1. Заповніть всі відомості про себе та навчальний заклад, в якому ви працюєте</i>	
Ім'я, по-батькові та прізвище	Воронюк Людмила Алімівна
Назва навчального закладу	Спеціалізована з поглибленим вивченням інформатики ЗОШ №5
Місто, село, район, область	м. Кам'янець-Подільський
Опис навчальної теми	
<i>Модуль 1-2: Обдумайте навчальну тему та можливий сценарій вивчення теми. Переглядайте та змінійте цей розділ впродовж всього тренінгу.</i>	
Назва	
Славаю місто своє!	
Стислий опис	
<i>Модуль 2: Напишіть перший варіант стислого опису.</i>	
<i>Модуль 9: Запишіть остаточний варіант стислого опису.</i>	
Навчальний проект « Славаю місто своє!» з спецкурсу «Мое місто Кам'янець-Подільський» для 7-класів охоплює навчальну тему «Місто у ХХ – поч. ХХІ ст.» передбачає проведення дослідницької діяльності учнів; вивчення ними історичних джерел, опанування додаткової літератури, відвідування музеїв, написання творчих робіт у вигляді легенд, казок, віршів, творів – есе; використання інтернет – ресурсів (створення блогів, інтерактивних презентацій, зйомка авторських фільмів), підготовка та проведення підсумкової учнівської інтерактивної конференції.	
<i>Робота присвячена розвитку інтелектуально-евристичного та комунікативного компонентів творчих здібностей учнів 7 класів в процесі навчання історії, краєзнавства та інформатики.</i>	
Предмет, навчальна тема	
<i>Спецкурс «Мое місто Кам'янець-Подільський» 7 клас.</i>	
Тема 1. Подорож у минуле.	
Тема 2. Відомості про минуле міста.	
Тема 3-4. Сиве минуле міста.	
Тема 34. Сучасний Кам'янець-Подільський	

Клас (вікова категорія)	
Модуль 1-2: Запишіть клас та вік учнів	
7 кл. 11-12 років	
Приблизний час вивчення теми	
Модуль 2: Запишіть орієнтовний час вивчення теми	
Модуль 9: Подумайте та запишіть, скільки часу потрібно для вивчення цієї теми з використанням методу проєктів	
Наприклад: Квітень-травень	
Освітні засади	
Державні освітні стандарти	
Модуль 3: Скопіюйте перший варіант вимог Державних освітніх стандартів, яким відповідає ваша навчальна тема. Якщо тема стосується декількох навчальних предметів, випишіть основні вимоги з різних освітніх напрямів.	
Зацікавити учнів минулим рідного міста, культурною спадщиною, що створювалася впродовж багатьох століть його мешканцями, а також підготувати їх до того, щоб стати свідомими та відповідальними громадянами України, рідного міста.	
Навчальні програми	
Модуль 3: Скопіюйте перший варіант вимог навчальних програм, яким відповідає ваша навчальна тема. Якщо тема стосується декількох навчальних предметів, випишіть основні вимоги з різних навчальних предметів.	
*Оволодіння основами знань з історії міста, його культурними надбаннями, знання видатних особистостей, що жили і працювали в певні періоди міста;	
*Розвиток конструктивно-критичного мислення учнів, комунікативних умінь і навичок, ініціативи самостійності;	
*Застосування набутих учнями знань і умінь у практиці, збору матеріалу з історії міста, поповнення музею експозиції міста.	
Навчальні цілі та очікувані результати навчання учнів	
Модуль 3: Запишіть перший варіант навчальних цілей.	
Доповнюйте, змінійте навчальні цілі в кожному наступному модулі.	
Сформувати в учнів цілісне уявлення про період виникнення міста Кам'янець-Подільського, його історично-культурне значення. Формувати компетентність школярів щодо з'ясування суперечливих питань про періодизацію, реставрацію і використання деяких історико – архітектурних об'єктів. Розвивати образні та логічні компетенції учнів. Виховувати інтерес до вивчення минулого і сучасного власної родини, міста, краю. На початку проєкту для визначення навчальних потреб учнів заповнюється таблиця ЗХД.	
Учитель знайомить учнів з вхідною презентацією та буклетом.	
Протягом роботи над проєктом учні працюють над проблемними завданнями в групах.	
Наприкінці проєкту вчитель оцінює результати у спеціальній таблиці.	
Основні запитання	
Модуль 3. Запишіть перший варіант Ключового, Тематичних та Змістових запитань. Переглядайте та вдосконалюйте їх за необхідності в наступних модулях.	
Ключове запитання	За що я славлю місто своє?
Тематичні запитання	Як Кам'янець-Подільський випереджає час в якому живе?
Змістові запитання	Чи має Кам'янець-Подільський дату заснування? Кам'янець чи місто скарбів? Навіщо міст на острові? Про що в місті мріють ангели?

<p>План оцінювання</p> <p>Модуль 3: Запишіть перший варіант Плану оцінювання та запишіть остаточний варіант методів та інструментів оцінювання навчальних потреб учнів в розділі На початку проекту.</p> <p>Модуль 8: Запишіть перший варіант Стислового опису оцінювання та опишіть використання Форми оцінювання для учнівської підсумкової роботи.</p> <p>Модуль 9: Створіть інструмент для оцінювання самоспрямування учнів у навчанні та створіть остаточний варіант Графіку оцінювання та Стислового опису оцінювання.</p>				
<p>Графік оцінювання</p>				
<p>На початку проекту</p>		<p>Впродовж роботи над проектом</p>		<p>Наприкінці роботи над проектом</p>
<p>Впишіть методи оцінювання, які допомагають визначити попередні знання, уміння, навички та ставлення учнів, їх ставлення та можливі неpravильні уявлення щодо теми</p>	<p>Впишіть інструменти оцінювання, які допомагають визначити попередні знання та навички учнів, їх уміння, ставлення та можливі неpravильні уявлення щодо теми</p>	<p>Впишіть методи оцінювання, які допомагають визначити навчальні потреби учнів, а також відслідковувати їх прогрес у навчанні, перевірити розуміння, а також заохотити до пізнання особливостей власного мислення, самокерування у навчанні та співпраці</p>	<p>Впишіть інструменти оцінювання, які допомагають визначити рівень розуміння вивченого, навички учнів, які вони отримали в результаті роботи над проектом, а також заохотити учнів до подальшого пізнання своїх особливостей мислення, визначити подальші навчальні потреби учнів та спонукати їх до подальшого навчання</p>	<p>Впишіть інструменти оцінювання, які допомагають визначити рівень розуміння вивченого, навички учнів, які вони отримали в результаті роботи над проектом, а також заохотити учнів до подальшого пізнання своїх особливостей мислення, визначити подальші навчальні потреби учнів та спонукати їх до подальшого навчання</p>
<p>Стислий опис оцінювання</p>				
<p>Методичні засади</p>				
<p>Попередні знання та навички</p>				
<p>Які знання повинні вже мати учні, якими комп'ютерними та іншими навичками учні мають володіти перед тим, як вони почнуть працювати у проектах</p>				
<p>Діяльність учнів та вчителя</p>				
<p>Модуль 3: Записати, які дослідження виконують учні при вивченні теми.</p> <p>Модуль 4: Записати, як здійснюється з'ясування навчальних потреб учнів, що базується на вивченні їх попередніх знань, вмінь і навичок. Як вступна презентація допоможе з'ясувати навчальні потреби учнів.</p> <p>Модуль 5 і 6: Записати, як учні використовуватимуть Інтернет при вивченні теми, виконанні проектів.</p> <p>Модуль 7: Після створення вчителем прикладу учнівської роботи записати про те, як учні його використовуватимуть в якості прикладу для створення власних робіт.</p>				

<p>Модуль 8: Записати, як відбуватиметься оцінювання учнівських комп'ютерних робіт, їх діяльності в ході виконання проектів.</p> <p>Модуль 9: Описати, як здійснюватиметься диференціація навчання в ході вивчення теми, формуватиметься і оцінюватиметься самостійність учнів у навчанні та відслідковується їх прогрес у навчанні.</p> <p>Модуль 10: Описати, як здійснюватиметься фасилітація навчального процесу, які будуть учням надані інструкції та вказівки для допомоги їх навчанню.</p>		
<p>Діяльність учнів та вчителя</p> <p>Модуль 3: Записати, які дослідження виконують учні при вивченні теми.</p> <p>Модуль 4: Записати, як здійснюється з'ясування навчальних потреб учнів, що базується на вивченні їх попередніх знань, вмінь і навичок. Як вступна презентація допоможе з'ясувати навчальні потреби учнів.</p> <p>Модуль 5 і 6: Записати, як учні використовуватимуть Інтернет при вивченні теми, виконанні проектів.</p> <p>Модуль 7: Після створення вчителем прикладу учнівської роботи записати про те, як учні його використовуватимуть в якості прикладу для створення власних робіт.</p> <p>Модуль 8: Записати, як відбуватиметься оцінювання учнівських комп'ютерних робіт, їх діяльності в ході виконання проектів.</p> <p>Модуль 9: Описати, як здійснюватиметься диференціація навчання в ході вивчення теми, формуватиметься і оцінюватиметься самостійність учнів у навчанні та відслідковується їх прогрес у навчанні.</p> <p>Модуль 10: Описати, як здійснюватиметься фасилітація навчального процесу, які будуть учням надані інструкції та вказівки для допомоги їх навчанню.</p>		
<p>Учні, що мають проблеми у навчанні</p>	<p>Опишіть кроки, які ви зробите на підтримку навчальної діяльності таких учнів. Наприклад, додатковий час для виконання окремих завдань, змінені та уточнені цілі навчання, модифіковані завдання, об'єднання в групи за особливими критеріями, календарі із термінами на виконання завдань, адаптовані до їх потреб, спеціальні методи чи технології, а також підтримка спеціалістів (психологів, лікарів тощо) або учнів-консультантів. Надайте перелік спеціальних ресурсів, які ви будете використовувати. Також опишіть модифікацію способів, за допомогою яких учні демонструють свої знання (наприклад, усне опитування замість письмової роботи тощо).</p>	
<p>Обдаровані учні</p>	<p>Опишіть завдання для додаткових завдань для таких учнів над проектами, включаючи самостійні дослідження, незалежне самостійне вивчення, різноманітні варіанти, за допомогою яких учні можуть продемонструвати засвоєні знання, наприклад, складніші завдання, що потребують поглибленого вивчення, продовження дослідження споріднених тем на вибір учня, а також довготривалі завдання чи проекти, завдання на синтез, аналіз. Надайте перелік спеціальних ресурсів, які ви будете використовувати.</p>	
<p>Матеріали та ресурси</p>		
<p>Технічне забезпечення (відмітьте необхідне)</p>		
<p>Фотоапарат</p>	<p>Лазерний диск</p>	<p>Відеомагнітофон</p>
<p>Комп'ютер (ш)</p>	<p>Принтер</p>	<p>Відеокамера</p>
<p>Цифровий фотоапарат</p>	<p>Мультимедійний проектор</p>	<p>Обладнання для відео конференцій</p>
<p>DVD – програвач</p>	<p>Сканер</p>	<p>Інше</p>
<p>Доступ до Інтернету</p>	<p>Телевізор</p>	
<p>Програмне забезпечення (відмітьте необхідне)</p>		

Програма для роботи з базами даних/ електронними таблицями Програма для створення публікацій Програма для електронної пошти	Енциклопедія на компакт-диску Програма для роботи із зображеннями Програма для створення комп'ютерних презентацій	Програма для роботи з Інтернетом Програма для розробки веб-сторінок Програма для роботи з текстами Інше
Друковані матеріали	Підручники, посібники, художня література, довідники, енциклопедії, інструкції тощо.	
Обладнання та канцтовари	Основні матеріали, предмети, які необхідно замовити або зібрати чи придбати для виконання вашого проекту. Не включайте в цей перелік речі, які є типовими для всіх класних кімнат.	
Інтернет ресурси	Адреси веб-ресурсів, які знадобляться для виконання навчальних проектів та вивчення теми	
Інші ресурси	Запрошені експерти, наставники, учні інших класів, члени громади, батьки; поїздки та екскурсії тощо.	

Етапи реалізації завдань проекту

Етап	Завдання	Діяльність	Термін	Ресурси	Результат	Хто виконує	Примітка
Діагностико-прогностичний	1.Розробити перспективний план та програму координаційної діяльності вчителя історії і учнів	1.Розробити перспективний план на 2011-2012 н.р. та програму діяльності	Вересень 2011р.	Програма з вивчення історії, виховний план класного керівника, розклад уроків учнів	1.Приблизний план та програма координаційної діяльності. 2. Визначення форм і методів співпраці. 3. Перелік вимог до учасників проекту.	Воронок Л.А	
	Постановка проблеми	Висування гіпотез – шляхів розв'язання. Ділення групи Повідомлення батьків	Вересень 2011 р.	План роботи, виховного плану класного керівника	Перспективний план	Воронок Л.А Голова б/к класу	
Підготовчий	Обговорення методу навчальних проектів	Застосування мозкової атаки, обговорення ідеї	Вересень-жовтень	Пакет діагностичних матеріалів	Визначення ступеня готовності, індивідуальних особливостей учнів.	Вч. істор., кл. кер., психолог	
Діяльнісний	Розробка системи завдань, розподіл доручень	Складання розгорнутого плану роботи Створення публікації	Листопад 2011р.	Розклад завдань в школі, графіки роботи міських музеїв.	Режим завдань. Графік відвідування міських музеїв.	Воронок Л.А. Керівник групи	

Методика навчання історії та суспільних дисциплін у загальноосвітній школі

	Ознайомлення з прикладами навчальних проєктів	Розробка технології організації діяльності.	Грудень 2011р.		Отримання необхідної поточної інформації.	Воронюк Л.А.	
	Збирання необхідних краєзнавчих матеріалів, інформації про різні історичні об'єкти, пам'ятки культури. Проведення дослідження	Робота в бібліотеці, пошук потрібної інформації в газетах, журналах і в Інтернеті. Закупка паперу дисків, електронних програм з історії. Обмін інформацією.	Січень 2012р.	Папір, диски, ксерокс, кошти.	Частково зібраний матеріал.	Керівник групи, батьки	
	Пошук та ознайомлення з Інтернет-ресурсами Створення блогів	Робота з джерелами інформації. 2. Пошук та систематизація відповідної літератури. 3. Створення каталогу історичних джерел.	Лютий 2012 р.			Воронюк Л.А. Учні	
	Підготовка чистового варіанта	1. Рефлексія. Аналіз власного навчання	Березень 2012 р.			Воронюк Л.А. Учні	
	Робота з підготовленим текстом опонентів і рецензентів, підготовка доповіді	Робота в парах. Обговорення з іншими учасниками обраних тем	Квітень 2012		Створення WEB сторінок, презентації, публікацій, фільмів по історії міста.	Воронюк Л.А. Учні Батьки	
	б. Ознайомлення з використанням математики для проектної діяльності учнів	Використання графічних даних для подання результатів мислення. Створення діаграм результатів діяльності	Травень 2012 р.			Воронюк Л.А. Учні	
	Апробація електронних програм та розробок	Скласти перелік тем, дні звітів по дослідженню. Здійснення апробації ЕПЗ «Оборонні споруди Кам'янка-Подільського». Презентація віртуальної екскурсії Старим містом. Представлення на конкурс учнівських проєктів WEB сторінок.	Травень 2012 р.			Воронюк Л.А.	

	Самооцінка та самоаналіз		Травень 2012 р.		Графік консультацій і відповідальних (консультантів)	Воронок Л.А.	
Підсумковий	9. Провести конференцію «Славляю місто своє».	Запросити викладачів історичного факультету Кам-Под держуніверситету. Скласти проспект-програму конференції. Визначити виступаючих. Провести конкурс на кращу учнівську роботу, представлена теми. Забезпечити зад мультимедійними засобами. Підбати пропризи та підготувати грамоти.	Травень 2012 р.	Грамоти, призи, комп'ютер, телевізор, відеофільм, «Кам'янець-Подільський – місто-фортеця», ЕППЗ, учнівські електронні роботи, фотоматеріали.	Проведення конференції. Підготовлений звіт. Зроблені фото і оформлений куточок учнівських робіт.	Воронок Л.А.	

Експертиза та оцінювання проекту

Зміст	Форма подання	Оцінка якості
«27 років турецької порти в місті Кам'янець-Подільський»	Створення WEB продукту	
«Вірменська община Кам'янця-Подільського»	Створення WEB продукту	
Створення авторського ППЗ «Мое місто – Кам'янець-Подільський» для спецкурсу – «Оборонні споруди Кам'янця-Подільського».	Електронний путівник «Оборонні споруди Кам'янця-Подільського».	
Створення презентацій	«Мое місто Кам'янець-Подільський»...	
Створення блогів		
Створення публікацій		
Написання віршів, творів	Участь в конкурсах «Бажанівська осінь» Публікації в шкільній газеті «Меридіан», міських газетах	
Видання методичних посібників і рекомендацій.	Методичні рекомендації «Школа безпеки». Призове (1) місце на обласному конкурсі на кращий методичний матеріал туристсько-краєзнавчої тематики. Методичні рекомендації по створенню та використанню електронних посібників на уроках історії.	

Звіти про проведену роботу.	Книги, альбоми, фотовиставки, папки, відеозйомки, фільми.	
Проведення шкільних наукових історико-краєзнавчих конференцій.	Програма, матеріали учнівських курсових робіт в друкованому і електронних варіантах.	
Робота з архівними матеріалами.	Зібрано копії архівних документів, рукописні тексти, фотоматеріали.	
Участь членів гуртка у загальношкільних заходах.	Лекції, уроки – пам'яті, тематичні виступи, випуск газет і листівок.	
Висвітлення діяльності вчителя та учнів в засобах масової інформації.	Статті в місцевій пресі.	

САМООЦІНЮВАННЯ ПРИКЛАДУ УЧНІВСЬКОЇ РОБОТИ

Під час перевірки прикладу учнівської роботи, подумайте про такі питання:

1. Чи допомагає використання комп'ютерних технологій учням ефективно продемонструвати те, чому вони навчилися?
2. Чи порушуються у прикладі учнівської роботи Ключові та Тематичні запитання?
3. Чи можливо здійснити таку ж діяльність у вашому реальному класі?

Самооцінювання учнівського прикладу

Використайте запитання цієї таблиці, щоб проаналізувати, як приклад учнівської роботи, створений вами у цьому модулі, відповідає цілям запланованого навчального процесу.

Перевірте ваш приклад учнівської роботи, який ви зробили перебуваючи в ролі учня вашого класу.

Ознака	Запитання	Коментарі
Використання інформаційно-комунікаційних технологій	<p>Чи проект демонструє, що учень достатньо глибоко розуміє важливі моменти теми для того, щоб побудувати змістовні зв'язки? Яким чином ІКТ сприяли розумінню цих зв'язків?</p> <p>Чи ІКТ допомагають учню аналізувати, оцінювати, глибше розуміти теорію та синтезувати дані та відомості?</p> <p>Чи ІКТ, задіяні у підготовці проекту, допомагають учню застосувати навички 21 століття?</p> <p>Чи використання комп'ютерних технологій у проекті допомогло учню бути більш продуктивним та творчим?</p> <p>Які поняття, висновки, умовиводи, важливі для навчальних результатів, учень не зміг би дізнатися чи зробити або майже не міг зробити без використання комп'ютерних технологій?</p>	

Навчання учня	Чи робота, яку має зробити учень за проектом автентична, оригінальна, значима для учнів та чи вона схожа на роботи, які люди виконують у справжньому реальному житті? Які освітні стандарти та навчальні цілі було досягнуто шляхом виконання цієї роботи? Чи приклад учнівської роботи доводить, що учень глибоко обдумав важливі концепції уроку? Які навички 21 століття були задіяні протягом виконання роботи, як залучалося власне мислення учнів та концепції, спільні для різних предметів? Чи учнівська робота змістовно та ґрунтовно торкається Ключового запитання та Тематичних запитань проекту? Як адаптувати завдання з розробки учнями комп'ютерної роботи так, щоб всі учні його успішно виконали?	
---------------	---	--

В статье рассматривается практика использования метода проектов при изучении историко-краеведческого материала в школе.

Ключевые слова: *развивающее обучение, метод проектов, краеведение, деятельность ученика, деятельность учителя.*

Отримано: 22.10.2013

УДК 37.017.4»2012/2013»:374

Леся Гринюк

РОЛЬ КЛУБНОЇ РОБОТИ В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СТАНОВЛЕННІ УЧНІВ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ ІСТОРИКО-ПАТРІОТИЧНОГО КЛУБУ «ВІП» У 2012-2013 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ)

У статті висвітлюється роль клубної роботи в громадянському становленні учнів із досвіду роботи історико-патріотичного клубу «ВІП», який діє на базі Кам'янець-Подільського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою Хмельницької області.

Ключові слова: *клубна робота, громадянське виховання, громадянськість, громадянська компетентність.*

Актуальність громадянського виховання особистості в сучасному суспільстві зумовлюється потребою державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають забезпечити всім громадянам рівні стартові можливості для розвитку й застосування їхніх потенційних здібностей.

Основна мета громадянського виховання – формування у людини моральних ідеалів суспільства, почуття любові до Батьківщини, прагнення до миру, потреби в праці на благо суспільства¹.